

Z kroniki naukowej

53. LEANGKOLLEN SECURITY CONFERENCE W OSLO

W dniach 5-6 lutego 2018 r. w Oslo odbyła się 53. *Leangkollen Security Conference (LSC)* zorganizowana przez *The Norwegian Atlantic Committee*. Tegoroczna edycja odbyła się pod hasłem *A Diverging West? External Forces and Internal Crises* i zgromadziła 24 prelegentów oraz kilkudziesięciu dyplomatów, polityków, parlamentarzystów, ekspertów i wojskowych z Norwegii oraz z zagranicy. Otwarcia dokonał Sekretarz Generalny *NATO* Jens Stoltenberg oraz ministrowie spraw zagranicznych i obrony Norwegii: Ine Eriksen Søreide i Frank Bakke-Jensen.

W swoim przemówieniu pt. *NATO in a Challenging Security Environment* J. Stoltenberg zwrócił uwagę na szeroki katalog zagrożeń dla państw *NATO* na obszarze euroatlantyckim. Obejmuje on zarówno zagrożenia o charakterze militarnym m.in. generowane przez Rosję, jak i pozamilitarnym (niekontrolowane migracje, cyberzagrożenia, zorganizowana przestępczość i proliferacja broni masowego rażenia).

W ujęciu geograficznym rejon zagrożenia dla bezpieczeństwa *NATO* znajdują się wzdłuż wschodniej (Rosja i konflikt w Donbasie), południowej (basen Morza Śródziemnego i Afryka Północna) i południowo-wschodniej (Bliski Wschód) flanki *NATO*. Kolejnym wyzwaniem jest Afganistan oraz program nuklearny i raketowy Korei Północnej. W związku z tym konieczne jest utrzymanie zdolności *NATO* do działania w ramach „konceptu 360 stopni”. J. Stoltenberg wymienił trzy kluczowe elementy trwającej obecnie adaptacji strategicznej *NATO*:

WZMOCNIENIE ZBIOROWEJ OBRONY W RAMACH *NATO*

Kluczowym zadaniem Sojuszu jest zapewnienie państwom członkowskim kolektywnej obrony zgodnie z art. 5 traktatu waszyngtońskiego. Realizacji tego zadania służą inicjatywy zaakceptowane na szczytach *NATO* w Newport (2014) i Warszawie (2016), m.in. ustanowienie „sił szpicy” (*Very High Readiness Joint Task Force, VJTF*); wzmocnienie Sił Odpowiedzi (*NATO Response Force, NRF*); ustanowienie rotacyjnej obecności czterech wielonarodowych batalionowych grup bojowych w państwach bałtyckich i Polsce; rozwój systemów cyberobrony; obrona raketowa.

J. Stoltenberg zwrócił uwagę na szybkie tempo implementacji porozumień z dwóch ostatnich szczytów Sojuszu. Zaznaczył jednak, że adaptacja strategiczna *NATO*, do nowych wyzwań nie jest zakończona i powinna mieć charakter dynamiczny i permanentny. Kolejną fazą implementacji powinno być wzmocnienie zasobów

Sojuszu w ramach zwiększenia szybkości przerzutu odwołów z USA i Kanady, jak również przemieszczania sił na kontynencie europejskim. W związku z tym konieczne są dalsze prace nad rozbudową infrastruktury logistycznej i systemu dowodzenia *NATO*, tj. utworzenie dwóch nowych dowództw operacyjnych.

Szef *NATO* podkreślił, że Sojusz „nie chce nowej zimnej wojny” z Rosją, dlatego działa na rzecz podtrzymania dialogu z Rosją w ramach Rady *NATO*-Rosja (*NATO-Russia Council, NRC*). Za pozytywny prognostyk uznał dotychczasowe 6 spotkań tego gremium, które odbyły się od chwili wznowienia rozmów na poziomie ambasadorów (lipiec 2016 r.). Zwrócił też uwagę na intensyfikację współpracy pomiędzy *NATO* i UE. Pozytywnie ocenił *PESCO* i systematyczne zwiększanie budżetów obronnych przez państwa Sojuszu, które miało miejsce w latach 2016-2017.

UTRZYMANIE ZDOLNOŚCI *NATO* DO PROWADZENIA OPERACJI ZARZĄDZANIA KRYZYSOWEGO NA OBSZARZE *OUT-OF-AREA*

Pomimo priorytetowego traktowania obrony zbiorowej państw członkowskich na obszarze euroatlantyckim, *NATO* powinno utrzymać swoje zdolności do prowadzenia operacji zarządzania kryzysowego na obszarze wyznaczonym traktatem waszyngtońskim (*out-of-area*). Priorytetowym obecnie zadaniem jest kontynuowanie zaangażowania Sojuszu w misję *Resolute Support Mission* w Afganistanie. Istnieje też konieczność rozwijania współpracy *NATO* z Bośnią i Hercegowiną, Macedonią i Serbią.

UTRZYMANIE WIĘZI TRANSATLANTYCKICH

Sekretarz J. Stoltenberg podkreślił konieczność utrzymania silnych relacji euroatlantyckich. Wskazał również na wkład USA i Kanady w system obrony zbiorowej *NATO* w Europie np. wzrost nakładów USA na Europejską Inicjatywę Obronną (*European Deterrence Initiative, EDI*) z 3,4 mld *USD* w 2017 r. do 4,8 mld *USD* w 2018 r.; dowodzenie wielonarodową batalionową grupą bojową w Polsce w ramach Wysuniętej Wzmocnionej Obecności (*enhanced Forward Presence, eFP*); rozmieszczenie samodzielnej brygadowej grupy bojowej w Polsce (*Armored Brigade Combat Team, ABCT*).

Szef *NATO* zwrócił uwagę na kwestie, które powinny zostać poruszone podczas szczytu w Brukseli: rewitalizację kontroli broni konwencjonalnych, utrzymanie w mocy traktatu *INF* (*Intermediate-Range Nuclear Forces Treaty*) z 1987 r., współpracę *NATO*-UE (*PESCO*) i podtrzymanie kanałów komunikacji i dialogu z Rosją.

Minister spraw zagranicznych I. Eriksen Søreide w wystąpieniu pt. *A Diverging West? Challenges to Norwegian Foreign and Security Policy* podkreśliła konieczność rozwijania dalszej współpracy w ramach *NATO*, m.in. koncepcji państw ramowych (*NATO Framework Concept, NFC*), jak również wśród państw europejskich, m.in. z otwartą na współpracę z UE w ramach *PESCO* Norwegią, np. w ramach przemy-

słów obronnych. Zaznaczyła, że wyzwaniem dla państw obszaru euroatlantyckiego w wymiarze wewnętrznym są również ruchy populistyczne i nacjonalistyczne.

Minister obrony F. Bakke-Jensen w wystąpieniu pt. *Norway and NATO: Prospects and Priorities* omówił współpracę wojskową Norwegii z Wielką Brytanią, RFN i USA. Przykładem podtrzymywania więzi transatlantyckich jest m.in. czasowy pobyt w Norwegii ok. 300 żołnierzy Korpusu Piechoty Morskiej (*United States Marine Corps, USMC*), którzy prowadzili serię ćwiczeń z norweskimi i szwedzkimi żołnierzami.

Zarówno I. Eriksen Søreide, jak i F. Bakke-Jensen zwrócili uwagę na kilka priorytetów norweskiej polityki zagranicznej i bezpieczeństwa: rozwijanie strategicznej współpracy NATO-UE (brak współzawodnictwa); utrzymanie dialogu z Rosją na forum NATO, jak również w ramach stosunków bilateralnych np. w dziedzinie wspólnych sektorów gospodarki (rybołówstwo) i Radzie Arktycznej; wkład Norwegii w eFP na Litwie, a także zaangażowanie w RSM w Afganistanie (ok. 50 norweskich żołnierzy).

Kamil Szubart

OBLICZA WSPÓŁCZESNEGO TERRORYZMU

W dniach 23-24 kwietnia 2018 r. w Akademii Sztuki Wojennej w Warszawie odbyła się ogólnopolska konferencja naukowa pt.: „Oblicza współczesnego terroryzmu”. Głównym organizatorem spotkania był Wydział Bezpieczeństwa Narodowego Akademii Sztuki Wojennej, wspierany przez instytucje i wydziały krajowych uczelni cywilnych oraz wojskowych, których rektorzy i zwierzchnicy objęli patronat honorowy nad konferencją.

Zasadniczym celem spotkania była pogłębiona refleksja nad terroryzmem, który w pierwszych dekadach XXI w. stał się jednym z czołowych wyzwań i zagrożeń szeroko rozumianego bezpieczeństwa. Główne osie dyskursu były zogniskowane wokół następujących problemów: globalna wojna z terroryzmem (GWOT) – uwarunkowania, wymiary i perspektywy; terroryzm a problem państw upadłych i upadających; terroryzm a problem migracji we współczesnym świecie; terroryzm a państwo demokratyczne – wyzwania i zagrożenia; terroryzm a broń masowego rażenia. Dobór uczestników konferencji oraz jej multidyscyplinarny charakter gwarantował wysoki poziom debaty opartej na założeniach metodologicznych. Uczestniczyli w niej zarówno praktycy, jak i teoretycy – reprezentanci różnych dyscyplin naukowych z największych ośrodków naukowych i analitycznych w Polsce. Oprócz walorów naukowych konferencji należy podkreślić także jej wymiar praktyczny, ponieważ zdiagnozowanie poziomu największych zagrożeń wynikających z nasilania się zjawisk o charakterze terrorystycznym może być wykorzystane przez instytucje państwowe oraz służby dbające o bezpieczeństwo i zachowanie ładu publicznego.

Na konferencję złożyło się sześć paneli naukowych, w ramach których wygłoszono trzydzieści referatów oraz debata reporterska z udziałem m.in.: Witolda Repetowicza, Wiktora Batera, Rafała Stańczyka, Jana Wójcika i Dawida Wildsteina. W pierwszym dniu spotkań zaprezentowano ćwiczenie taktyczno-operacyjne z wykorzystaniem śmigłowca, zorganizowane przez Biuro Operacji Antyterrorystycznych Komendy Głównej Policji. W drugim dniu natomiast przedstawiciele Służby Ochrony Państwa zorganizowali pokaz sprzętu wykorzystywanego w realizacji swoich zadań.

Konferencję w imieniu swoim i współorganizatorów uroczystie otworzył płk dr hab. Bogdan Grenda – dziekan Wydziału Bezpieczeństwa Narodowego Akademii Sztuki Wojennej, a wykład inauguracyjny wygłosił prof. dr hab. Ryszard Zięba z Uniwersytetu Warszawskiego. Wykład stanowił pogłębione studium pozycjonujące terroryzm na tle innych wyzwań i zagrożeń bezpieczeństwa w drugiej dekadzie XXI w.

W pierwszym panelu na szczególną uwagę zasługiwały dwie prezentacje: *Cele społeczne terrorystów w państwach Unii Europejskiej*, autorstwa prof. dra hab. Jarosława Gryza z Akademii Sztuki Wojennej oraz *Anti-Terror System* – dynamiczna demonstracja działań w sytuacji zagrożenia ze strony „pojedynczego” strzelca, opracowana przez dra Aleksandra Gasztolda z Uniwersytetu Warszawskiego oraz Macieja Górskiego – współzałożycieli Fundacji AT-System Group. J. Gryz przedstawił cele operacyjne, taktyczne i strategiczne ugrupowań terrorystycznych działających w państwach UE, których zadaniem jest podważanie fundamentalnych mechanizmów współpracy i organizacji współczesnych społeczeństw demokratyczno-liberalnych. Zespół Fundacji AT-System Group natomiast zobrazował optymalny model zachowania w sytuacji zagrożenia ze strony tzw. samotnego strzelca (najczęściej stosowana metoda dokonywania zamachów terrorystycznych w państwach Europy Zachodniej i w USA).

Dwa zagadnienia w panelu drugim wydały się wyjątkowo istotne ze względu na szczególną aktualność. Pierwsze to zapewnianie bezpieczeństwa w ruchu lotniczym, co w trafny i kompleksowy sposób przedstawił płk. rez. dr hab. Adam Radomyski z Wyższej Szkoły Oficerskiej Sił Powietrznych w Dęblinie (referat *Współczesne aspekty przeciwdziałania terroryzmowi powietrznemu*), natomiast drugie to problem uchodźstwa i jego potencjalnych skutków w kontekście zagrożenia terrorystycznego. W tej kwestii na podkreślenie zasługiwały dwa referaty: dr hab. Izabeli Oleksiewicz z Politechniki Rzeszowskiej *Polityka antyterrorystyczna i uchodźcza jako wyzwanie Unii Europejskiej w XXI w.* oraz dr Joanny Dobrowolskiej-Polak z Instytutu Zachodniego w Poznaniu *Czy migrant to terrorysta? Rewizja rozwiązań migracyjnych i uchodźczych: ONZ 2018.*

Pierwszy dzień konferencji zakończyła debata reporterska, która – podobnie jak wiele wcześniejszych referatów – wzbudziła ożywioną dyskusję. Prowadzili ją doświadczeni dziennikarze-praktycy: prof. dr hab. Piotr Grochmański – dyrektor Instytutu Studiów Strategicznych Wydziału Bezpieczeństwa Narodowego ASzWoj oraz Witold Repetowicz.

Drugi dzień spotkań rozpoczęły dwa panele równoległe, w których wygłoszono dziesięć referatów. Z uwagi na ciekawe i nowatorskie spojrzenia na wyróżnienie za-

sługują: *Aktywność Państwa Islamskiego podczas konfliktu w Syrii* dra hab. Mariana Żubera z Akademii Wojsk Lądowych, *Wykorzystanie internetu przez terrorystów islamskich* płk. dra hab. Piotra Deli z Akademii Sztuki Wojennej oraz *Rozpoznanie osobowe w kontekście zagrożeń terrorystycznych. Grupy ryzyka* podinsp. Przemysława Wrzoska i podinsp. Mariusza Kupniewskiego z Wyższej Szkoły Policji w Szczytnie. Biorąc pod uwagę trzy tak odległe od siebie zagadnienia dotyczące jednego problemu, należy podkreślić, że w dyskusji zwrócono uwagę na zasadność tworzenia interdyscyplinarnych zespołów do zwalczania terroryzmu i potrzebę pogłębionej refleksji nad tym zjawiskiem w kontekście opracowywania strategicznych dokumentów dotyczących bezpieczeństwa.

Dwa kolejne panele poświęcono głównie problemom zwalczania terroryzmu stojącym przed Polską, w ujęciu wewnętrznym i zewnętrznym oraz w aspekcie bilateralnym i multilateralnym. Analizując poszczególne tematy wystąpień należy podkreślić referat gen. dyw. (rez.) pil. dra Anatola Czabana z UAM pt. *Terroryzm w strategiach bezpieczeństwa państw i organizacji międzynarodowych. Współczesne wyzwania*, prezentację dra Macieja Magiery z UAM pt. *Kultura bezpieczeństwa społeczeństwa polskiego z perspektywy współczesnych zamachów terrorystycznych w Europie* oraz referat dra Remigiusza Rosickiego z UAM pt. *Bezpieczeństwo antyterrorystyczne na przykładzie szczególnych uprawnień polskich służb specjalnych w zakresie inwigilacji cudzoziemców*. Wobec kompleksowego zarysowania problemów przez wymienionych naukowców należy sobie uświadomić liczne nadal deficyty w zakresie zwalczania terroryzmu w Polsce, a także, ile wysiłku trzeba włożyć w udoskonalenie polskiego systemu antyterrorystycznego, ukierunkowanego nie tylko na zwalczanie tego groźnego zjawiska, lecz także na szeroko rozumianą prewencję, której najskuteczniejszym i najbardziej efektywnym narzędziem jest edukacja dla bezpieczeństwa.

W podsumowaniu należy podkreślić, że pierwsza tego typu ogólnopolska konferencja naukowa była pod względem merytorycznym i organizacyjnym istotnym wydarzeniem. Dzięki prezentacji wysokospecjalistycznej wiedzy ma ona szansę stać się elementem wpływającym na zwiększenie skuteczności działań administracji państwowej w zakresie przeciwdziałania i zwalczania terroryzmu. Niewątpliwym sukcesem omawianego przedsięwzięcia nie byłby możliwy bez wsparcia wielu osób, które pracowały na jego jak najlepszy wydzźwięk merytoryczny i organizacyjny.

Witold Ostant

MIĘDZY ŚLĄSKIEM I AUSTRIĄ

Nieczęsto się zdarza, aby rocznicowe jubileusze uczonych nie były organizowane na ich macierzystych uczelniach. Takim wyjątkiem była sesja „Między Śląskiem i Austrią”, zorganizowana przez Instytut Filologii Germańskiej Uniwersytetu Wrocławskiego 15 czerwca 2018 r. z okazji 70. rocznicy urodzin prof. dra hab.

Krzysztofa A. Kuczyńskiego. Znając jednak życiorys łódzkiego uczonego, miejsce jubileuszowego sympozjum nie dziwi. Przypomnijmy więc, że Profesor urodził się 2 kwietnia 1948 r. w Jeleniej Górze, a wkrótce potem rodzice przeprowadzili się do Wrocławia, gdzie mieszkali do 1955 r. Od tego czasu Krzysztof A. Kuczyński mieszka w Łodzi, gdzie ukończył studia filologii germańskiej na Uniwersytecie Łódzkim i został asystentem na macierzystej uczelni. Na UŁ przeszedł wszystkie szczeble kariery akademickiej, będąc m.in. kierownikiem Katedry Literatury i Kultury Niemiec, Austrii i Szwajcarii na Wydziale Filologicznym, a następnie Katedry Badań Niemcoznawczych Wydziału Studiów Międzynarodowych i Politologicznych. Równolegle przez dwie kadencje (lata 2002-2011) piastował godność Rektora PWSZ we Włocławku.

Z Uniwersytetem Wrocławskim łączą Profesora liczne więzy: tutaj w 1981 r. przeprowadził swój przewód habilitacyjny, pozostając przez długie lata w ścisłych, serdecznych relacjach naukowych z wieloma germanistami wrocławskimi: prof. prof. Zdzisławem Żygulskim, Marianem Szyrockim, Norbertem Honszą, Anną Stroką, Eugeniuszem Tomiczkim, Edwardem Białkiem, Mirosławą Czarnecką, Markiem Hałubem, a także wieloma młodymi badaczami. Zagadnieniem, które szczególnie mocno powiązało łódzkiego uczonego z wrocławską germanistyką była twórczość śląskich pisarzy Carla i Gerharta Hauptmannów.

Sympozjum „Między Śląskiem i Austrią” odbyło się w reprezentacyjnej auli uczelnianej „Oratorium Marianum” przy Placu Uniwersyteckim. Uroczystość otworzył J. M. Rektor Uniwersytetu Wrocławskiego prof. Adam Jezierski, który omówił sylwetkę prof. Krzysztofa Kuczyńskiego, jego wieloletnie związki z Uniwersytetem Wrocławskim i wręczył Mu Księgę Jubileuszową, przygotowaną staraniem pracowników Instytutu Filologii Germańskiej wrocławskiej uczelni.

W części oficjalnej życzenia Jubilatowi złożyli: dziekan Wydziału Filologicznego prof. Marcin Cieński, dyrektor Instytutu Filologii Germańskiej prof. Tomasz Małyszek, a także konsul Republiki Austrii we Wrocławiu Edward Wąsiewicz. Wszyscy mówcy podkreślali wybitną rolę Profesora Kuczyńskiego w dziedzinie filologii germańskiej i jego niezmienną od lat życzliwość dla Uniwersytetu Wrocławskiego.

Przybyli na tę niecodzienną uroczystość goście, w tym liczni pracownicy naukowci kilkunastu polskich uczelni oraz ośrodków naukowych i muzealnych. Spośród pracowników Uniwersytetu Wrocławskiego wymienić należy m.in. prof. prof. Jana Miodka, Mirosławę Czarnecką, Annę Małgorzewicz, Marka Hałuba, Urszulę Bonter, Tomasza Małyszka czy Edwarda Białka. Byli reprezentanci m.in. Uniwersytetu Warszawskiego, Uniwersytetu Opolskiego, Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza, Uniwersytetu Śląskiego, Uniwersytetu Humanistyczno-Przyrodniczego w Częstochowie im. Jana Długosza, Uniwersytetu Gdańskiego, Uniwersytetu Szczecińskiego, Uniwersytetu Jana Kochanowskiego w Kielcach, Politechniki Częstochowskiej, Muzeum Narodowego w Warszawie, Fundacji Archiwum Karla Dedeciusa we Frankfurcie nad Odrą i Muzeum Miejskiego Dom Gerharta Hauptmann w Jeleniej Górze. Przybyli na uroczystość uznani uczeni, m.in. prof. prof. Stefan H. Kaszyński, Maria Krysztofiak-Kaszyńska, Piotr Obrączka, Grażyna Szewczyk, Mirosław Ossowski, Katarzyna

Grzywka-Kolago, Elżbieta Hurnik, Julian Maliszewski, Anna Warakomska czy Anna Wzorek, a także dyrektor Muzeum Miejskiego Dom Gerharta Hauptmanna Janusz Skowroński.

Program sympozjum koncentrował się na bliskich Jubilatowi tematach badawczych, którym poświęcił wiele lat twórczego wysiłku. Referaty dotyczyły m.in. kontaktów prof. Krzysztofa A. Kuczyńskiego z Karlem Dedeciusem (dr Ilona Czechowska), wkładu Profesora w takie dziedziny badań jak stosunki polsko-austriackie (dr Justyna Radłowska), czy życie i dzieło braci Carla i Gerharta Hauptmannów (dr Marta Filipowska i dr Ewa Musiał). Inne wystąpienia omawiały np. metodologię badawczą Jubilata oscylująca między komparatystyką a interdyscyplinarnością (prof. Julian Maliszewski) czy miejsce Górnego Śląska w pracach Profesora. Odczytany został także adres gratulacyjny dziekana Wydziału Studiów Międzynarodowych i Politologicznych UŁ prof. Radosława Bani.

Oprawę muzyczną stanowiły utwory fortepianowe, na trąbce i śpiew w wykonaniu uczniów wrocławskich szkół muzycznych. Kierownictwo naukowe sympozjum spoczywało w rękach dr Justyny Radłowskiej i dr Urszuli Kawalec z Instytutu Filologii Germańskiej.

W swoim wystąpieniu Jubilat podziękował za sympozjum będące inicjatywą Uniwersytetu Wrocławskiego, zaprezentował także obszerny zestaw zdjęć ilustrujących jego biografię, rodzinę, a także liczne kontakty z polskim i zagranicznymi uczonymi. W części nieoficjalnej gratulacje, życzenia i kwiaty poświędziły niecodzienne miejsce Profesora Krzysztofa A. Kuczyńskiego w polskiej germanistyce. To udane spotkanie naukowców-przyjaciół filmował współpracownik „Sächsische Zeitung” Christian Henke. Łódzki uczyony został godnie uczczony w dniach swojego Jubileuszu przez krajową elitę filologów, historyków i muzealników, a Wrocław, miasto w którym Krzysztof A. Kuczyński spędził lata wczesnej młodości, pamiętało o swym Przyjacielu.

Tadeusz Dubicki

Poniżej zamieszczamy wyjątkowo w dziale Z kroniki naukowej omówienie pracy: *Bibliografia prac drukowanych prof. zw. dr. hab. Krzysztofa A. Kuczyńskiego za lata 1971-2018* opracowanej przez autora powyższego sprawozdania i Ernesta Kuczyńskiego.

Bibliografia prac drukowanych prof. zw. dr. hab. Krzysztofa A. Kuczyńskiego za lata 1971-2018. Opracowanie Tadeusz Dubicki, Ernest Kuczyński, redakcja Małgorzata Kamińska, Łódź 2018, 173 ss.

W świecie akademickim utrwaliła się piękna tradycja honorowania zasłużonych uczonych przez publikowanie poświęconych im okolicznościowych wydawnictw. Dzieje się tak najczęściej z okazji okrągłych rocznic: jubileuszy pracy lub urodzin. Okazję taką stwarza osiągnięcie 70. lat życia. Wśród rocznicowych edycji można wy-

różnić księgi pamiątkowe (zwane z niemiecka *Festschriftami*), zazwyczaj wielotematyczne, choć w dużej części związane z życiem, działalnością i dorobkiem naukowym jubilata.

Profesorowi Krzysztofowi Kuczyńskiemu poświęcono kilka takich ksiąg, m. in. *Między historią a literaturą. Księga Jubileuszowa dedykowana Prof. Krzysztofowi Antoniemu Kuczyńskiemu* (Łódź 2013). Inną formę uczczenia jubilata stanowi dedykowanie mu numeru czasopisma naukowego. Tak stało się niedawno, kiedy wydawany przez Instytut Filologii Germańskiej Uniwersytetu Wrocławskiego „Orbis Linguarum” (vol. 47, Dresden-Wrocław 2018) opatrzone dedykacją: „Festgabe für Krzysztof A. Kuczyński zum siebzigsten Geburtstag”. Uroczyste wręczenie tomu miało miejsce podczas zorganizowanego przez wymieniony Instytut Filologii Germańskiej sympozjum *Między Śląskiem i Austrią**, poświęconemu Profesorowi Krzysztofowi A. Kuczyńskiemu w siedemdziesiątą rocznicę urodzin (Wrocław, 15 czerwca 2018 r.).

Do ksiąg pamiątkowych lub dedykowanych jubilatowi czasopism dołącza się zazwyczaj – prócz szkicu o jego życiu i dorobku naukowym – wykaz publikacji. Jeżeli jednak dorobek ten jest olbrzymi (a z takim mamy do czynienia w wypadku prof. Kuczyńskiego) bibliografia zajmuje znaczną część edycji, rozsadzając jej kompozycję. Dlatego wielce trafnym okazał się pomysł osobnego wydania *Bibliografii prac drukowanych prof. zw. dr. hab. Krzysztofa A. Kuczyńskiego*. Właściwa bibliografia, licząca blisko 1300 pozycji i zajmująca 2/3 książki (niemal 120 stron), została poprzedzona dwoma interesującymi tekstami Tadeusza Dubickiego. Pierwszy – *Z literaturą niemiecką w herbie* – poświęcił życiu i działalności Jubilata, szczególną uwagę zwracając na niezwykle bogatą tematykę badawczą, rozliczne kontakty naukowe krajowe i zagraniczne, a także na imponującą działalność edytor-ską i organizacyjną.

„Profesor Krzysztof A. Kuczyński – stwierdza Dubicki – reprezentuje typ uczonego preferującego badania o charakterze komparatystycznym, nie tylko w aspekcie pogranicza kulturowego niemiecko-polskiego, ale także dzięki okoliczności, że zespala on w swoich badaniach osiągnięcia nauk historycznych, politologicznych oraz filologicznych. Daje to w efekcie wartościowe prace o złożonej tematyce polsko-niemieckiej, przy czym są to zawsze publikacje wnikliwe i wyważone” (s. 17).

Drugi tekst Dubickiego, zatytułowany *Myślami jestem na ziemi dolnośląskiej...* to niezwykle obszerny wywiad z Profesorem. Połączenie wywiadu z bibliografią jest oryginalnym pomysłem, niespotykanym w publikacjach tego typu. Wywiad stanowi cenne wprowadzenie do bibliografii, a zarazem jakby jej „dopowiedzenie”. Znajdujemy tu bowiem liczne informacje na temat głównych postaci, którym Jubilat poświęcił wiele artykułów i książek. Jest to w pierwszej kolejności Karl Dedecius, o którym Profesor napisał dwie monografie, w tym pierwszą w światowej nauce – *Czarodziej z Darmstadt* (1999) i wydaną niedawno *Karl Dedecius* (2017), i Bonifacy Miązek, na temat życia i twórczości którego Kuczyński napisał bardzo wiele tekstów, w tym

* Zobacz sprawozdanie w niniejszym numerze „Przeglądu Zachodniego”, s. 339.

dwie monografie (*Odszukać w starym domu zapomnianą pamięć...*, 2005; *Ze wsi w daleki świat*, 2007). W związku z Bonifacym Miązką pada w wywiadzie piękne zdanie:

„Przyjaźń z tym wielkim kapłanem i uczonym to jeden z największych darów, jakie otrzymałem w życiu od Opatrzności” (s. 31). Wdzięczną pamięcią otacza Jubilat również swojego promotora, prof. Arno Willa, o którym napisał: „...był dla mnie autorytetem naukowym i lubianym szefem, zresztą jego zdjęcie stoi od wielu lat (zm. w roku 1983) na moim biurku” (s. 38).

Ernest Kuczyński, autor bibliografii prac Profesora, podzielił ją na część podmiotową (*Wykaz prac drukowanych prof. zw. dra hab. Krzysztofa A. Kuczyńskiego za lata 1971-2018*) i przedmiotową. Literatura podmiotowa rejestruje ogromną liczbę 1169 pozycji, w tym aż 78 książek (16 autorskich i 62 redagowanych). Wśród książek autorskich znajdujemy tak wybitne pozycje, jak bibliografia niemieckich przekładów literatury polskiej: *Polnische Literatur in deutscher Übersetzung von den Anfängen bis 1985* (1987) czy wspomniane monografie Dedeciusa i Miązka. Z prac redagowanych przez Profesora warto zwrócić szczególną uwagę na założone przez niego periodyki, takie jak „Rocznik Karla Dedeciusa” (9 tomów), „Carl und Gerhart Hauptmann – Jahrbuch” (9 tomów), rocznik „Niemcy-Austria-Szwajcaria” (5 tomów). W bibliografii podmiotowej musi zaimponować bogactwo uprawianych form pisarstwa: książki, szkice i artykuły, recenzje, teksty popularyzatorskie. Jeszcze bardziej imponuje bogactwo poruszanej tematyki, obejmującej zagadnienia historii literatury, komparatystyki, bibliografii naukowej, translatologii, politologii, historii kultury.

Druga część bibliografii – *Literatura przedmiotowa (wybór)* – rejestruje ponad 100 pozycji, są to jednak w przeważającej mierze wywiady przeprowadzane z Profesorem. Tu dwie uwagi: wywiady należą zarówno do literatury przedmiotowej, jak i podmiotowej, do tej drugiej nawet w większym stopniu, bo dochodzi w nich do głosu przede wszystkim udzielający wywiadu. Może lepiej byłoby obok bibliografii podmiotowej i przedmiotowej wydzielić jeszcze dział „Wywiady”? Druga uwaga dotyczy istotnego braku – pominięcia ważnego segmentu literatury przedmiotowej, jaką stanowią recenzje książek prof. Kuczyńskiego, opublikowane licznie w kraju i zagranicą, często w trudno dostępnych czasopismach naukowych. Bibliografia taka dałaby bardzo interesujący obraz recepcji krytyczno-naukowej najważniejszych książek Profesora. Pominięcie tych pozycji jest, niestety, poważnym zubożeniem omawianej bibliografii.

Abstrahując jednak od ostatniego zastrzeżenia, trzeba przyznać, że recenzowana książka jest wspaniałym prezentem dla Jubilata, stanowiącym solidną dokumentację jego ogromnego dorobku twórczego, obejmującego bardzo szerokie obszary badawcze. Będzie ponadto wartościowym materiałem dla przyszłego badacza i monografisty dzieła prof. Krzysztofa A. Kuczyńskiego.

Piotr Obrączka

POLITYKA KULTURALNA W POLSCE I W NIEMCZACH TENDENCJE I WYZWANIA

Zorganizowana przez Instytut Zachodni międzynarodowa konferencja pod tytułem „Polityka kulturalna w Polsce i Niemczech – tendencje i wyzwania” odbyła się 21 czerwca 2018 r. w Poznaniu. Celem spotkania było zaprezentowanie wybranych zagadnień polityki kulturalnej w Polsce i Niemczech w obliczu współczesnych wyzwań, a także wymiana doświadczeń i porównanie rozwiązań w zakresie strategii i metod działania decydentów na szczeblu lokalnym. W konferencji udział wzięli przedstawiciele administracji publicznej, naukowcy, eksperci i przedstawiciele instytucji kultury i organizacji kulturalnych z Polski i Niemiec.

Konferencję otworzyła dr Justyna Schulz, dyrektor Instytutu Zachodniego, która omówiła cele i założenia spotkania. W swoim wystąpieniu wskazywała, że ma ono służyć m.in. ukazaniu współdziałania władarzy miast i samorządów z instytucjami kultury, stowarzyszeniami i organizacjami pozarządowymi oraz mieszkańcami w procesie kształtowania życia kulturalnego miast. Kolejnym celem konferencji była próba wskazania możliwości rozszerzenia i urozmaicenia oferty kulturalnej poprzez ożywienie współpracy międzynarodowej jako platformy dialogu międzykulturowego, środka do poznawania kultury kraju sąsiada oraz czynnika służącego budowaniu lepszych relacji między społeczeństwami obu narodów na bazie kultury, w tym zwłaszcza wśród młodego pokolenia.

W pierwszej sesji zatytułowanej „Tendencje w kształtowaniu polityki kulturalnej – decydenci – podmioty kultury” moderowanej przez dr Marię Wagińską-Marzec (IZ) udział wzięli: dr Tobias J. Knoblich (*Kulturpolitische Gesellschaft*, Bonn), Anna Mazur (Urząd Miasta Poznania), dr Ewa Pawlak (Muzeum Lubuskie, Gorzów Wlkp.) i dr Joanna Szulborska-Łukaszewicz (Uniwersytet Jagielloński, Urząd Miasta Krakowa). Tobias J. Knoblich omówił transformację polityki kulturalnej w Niemczech. Do głównych wyzwań w zakresie transformacji kulturalnej zaliczył kwestie konstruowania budżetu i pozyskania środków do niego oraz problem gotowości do nauki oraz szkoleń personelu instytucji odpowiedzialnych za kulturę. Następnie scharakteryzował przemiany polityki kulturalnej i zarządzania w kulturze w ostatnich kilku dziesięcioleciach w RFN i omówił proces konwergencji między polityką kulturalną i zarządzaniem w kulturze, a także znaczenie oddziaływania na nie procesów społecznych.

Tematem wystąpienia dr Joanny Szulborskiej-Łukaszewicz były wyzwania, priorytety, narzędzia i problemy polityki kulturalnej w Polsce na szczeblu samorządowym. Omawiając główne zmiany w sektorze polskiej kultury na przestrzeni ostatniej dekady, wskazywała m.in. na wzrost doświadczenia urzędników, pracowników organizacji pozarządowych oraz kadr instytucji kultury, a także na poprawę stanu infrastruktury dzięki funduszom UE, zmiany w sposobach uczestnictwa w kulturze oraz wzrost inicjatyw prywatnych. W jej ocenie jednym z głównych problemów w zarządzaniu kulturą i realizacji inicjatyw kulturalnych jest wzrost biurokracji, która pochłania wiele energii i czasu kadr odpowiedzialnych za te obszary działania.

Doświadczenia związane z przygotowaniem i realizacją „Poznańskiego Programu dla Kultury” przedstawiła Anna Mazur. Omawiając m.in. kwestie zasadności opracowywania wieloletnich strategii polityki kulturalnej miast zwracała uwagę, że przygotowanie długoterminowych programów i strategii powoduje skupienie na przedsięwzięciach o charakterze infrastrukturalnym i masowych wydarzeniach, natomiast traci się przy tym znaczenie mniejszych inicjatyw, odgrywających ważną rolę dla społeczności lokalnych.

Dr Ewa Pawlak skoncentrowała się na przedstawieniu swoich doświadczeń w kierowaniu Muzeum Lubuskim w Gorzowie Wielkopolskim. Omawiała projekty realizowane we współpracy z partnerami niemieckimi, takie jak m.in. Dzień Pamięci i Pojednania. Podzieliła się także doświadczeniami związanymi z prowadzeniem restrukturyzacji instytucji kultury. Zwracała uwagę, że wiele nowych i zróżnicowanych działań z różnych sfer kultury może być realizowane w ramach istniejących już struktur organizacyjnych. W jej ocenie jednym z istotnych problemów sektora kultury na szczeblu samorządowym w województwie lubuskim są zbyt małe środki na działalność poszczególnych instytucji odpowiedzialnych za realizację polityki kulturalnej.

W drugiej sesji konferencji pt. „Instytucje – transfer kultury – wspieranie kultury”, moderowanej przez dra Jacka Kubere (IZ) wystąpili: dr Agata Barełkowska-Wittchen (*NU-Foundation*, Poznań), dr Natalia Bryłowska (Instytut Kultury Miejskiej, Gdańsk), Piotr Firych (Regionalne Obserwatorium Kultury, Poznań), Jerzy Moszkowicz (Centrum Sztuki Dziecka, Poznań) oraz dr Marcin Poprawski (Instytut Kulturoznawstwa Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza).

Dr Marcin Poprawski w swoim wystąpieniu przedstawił wyniki projektu badawczego dotyczącego lokowania nowych instytucji kultury w Polsce. Głównym celem badania było – jak podkreślał – zdiagnozowanie kondycji nowych instytucji kulturalnych. Wskazywał, że do zasadniczych wyzwań, z którymi muszą się zmierzyć poddane badaniu instytucje należy m.in.: budowanie atrakcyjnego wizerunku i nowej marki, pozyskanie środków finansowych na utrzymanie obiektów oraz budowanie relacji z nowym otoczeniem. Podkreślał, że z przeprowadzonych badań wynika, iż lokowanym na nowo instytucjom kultury znacznie łatwiej jest zainteresować swoją ofertą społeczność lokalną.

Jerzy Moszkowicz z Centrum Sztuki Dziecka w Poznaniu skupił uwagę na doświadczeniach wynikających ze współpracy kierowanej przez niego instytucji z partnerami z Niemiec. Omawiał przykłady projektów realizowanych od 1991 r. wspólnie z instytucjami partnerskimi w Hanowerze. Wskazywał, że kooperacja ta znacznie przyczyniła się do wzbogacenia wiedzy po stronie polskiej w zakresie przygotowywania i przeprowadzania projektów, jak również pozyskiwania środków na ich realizację.

Kolejny z prelegentów, Piotr Firych przedstawił cele i założenia projektu dotyczącego współpracy międzynarodowej na rzecz nowych publiczności. Omawiał m.in. charakter zaangażowania Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w realizację projektu i doświadczenia ze współpracy z partnerami zagranicznymi. Następnie przedstawił metody prowadzenia badań. Wskazywał, że jednym z efektów projektu jest opraco-

wanie programu studiów podyplomowych przeznaczonych dla osób zatrudnionych w instytucjach kultury.

Tematem wystąpienia dr Agaty Berełkowskiej-Wittchen była odpowiedzialność biznesu za kulturę. Prelegentka omówiła współpracę z biznesem jako przykład alternatywnego pozyskiwania dochodów gwarantujących środki na działalność artystyczną. Podała przykłady udanej współpracy instytucji kultury z przedsiębiorstwami. Podkreślała, że jednym z istotnych problemów takiej kooperacji jest brak partnerskiej postawy ze strony przedstawicieli instytucji kultury. W jej ocenie konieczne jest wypracowanie strategii komunikacji z biznesem przez osoby reprezentujące sektor kultury.

Dr Natalia Bryłowska zaprezentowała zasadnicze nurty działalności Instytutu Kultury Miejskiej w Gdańsku, przedstawiając przykłady zrealizowanych w ostatnich latach projektów. Uwypukliła zwłaszcza zaangażowanie tej instytucji we współpracę ze społecznością lokalną przy realizacji przedsięwzięć w przestrzeni miejskiej.

Poza prelegentami w konferencji uczestniczyło kilkudziesięciu przedstawicieli administracji publicznej, środowiska naukowego i instytucji kultury. Różnorodność podjętych tematów stała przyczynkiem do ożywionych debat między prelegentami a publicznością. Dr Justyna Schulz podsumowując przebieg obrad stwierdziła, że konferencja spełniła swoje główne cele, ponieważ umożliwiła wymianę doświadczeń, jak również porównanie i ocenę skuteczności strategii i metod działania decydentów i przedstawicieli instytucji kultury w sferze kształtowania i realizacji polityki kulturalnej na konkretnych przykładach w Polsce i w Niemczech.

Karol Janoś